

QUIS CUSTODIET IPSOS CUSTODES? K ŽIVOTNÉMU JUBILEU JÚLIE BEHÝLOVEJ

Martin Ološtiak – Jana Wachtarczyková

Často a radi pripomíname, že Slovenská reč je komunitný časopis. Chceme tým povedať, že je nielen priestorom na publikovanie výsledkov vedeckého výskumu v našej jazykovednej obci, ale aj priestorom s vysokou angažovanosťou v personálnej oblasti – inak povedané, s veľkým záujmom o pestovanie medzilidskej interakcie. So záujmom o tých, ktorí slovakistiku reprezentujú, tvoria diela, ale aj o tých, ktorí pomáhajú tvoriť diela, evidujú diela, starajú sa o technologické zázemie, vytvárajú korpuse, databázy, korpuse, súpisy... Už S. Ondrejovič (2004, s. 188) v medailóne k jubileu Vladimíra Benka napísal, že „v oblasti jazykovedy nepracujú len takzvaní čistí jazykovedci. Jazykovedná komunita má vo svojom kruhu aj expertov, ktorí majú iné zameranie a iné vzdelanie než väčšina jej členov, ale bez ktorých by sa už iba ťažko zaobišla“. Tieto slová však neplatia len pre programátorov a počítačových ex-

pertov. Platia napríklad aj pre bibliografov, teda tých, ktorí zaznamenávajú, kategorizujú, selektujú a inak spracúvajú údaje o publikačnej činnosti, v našom prípade (teda v prípade Júlie Behýlovej) údaje o publikačnej činnosti slovenských jazykovedcov.

V diele rímskeho satirika Juvenalia stojí otázka *Quis custodiet ipsos custodes?* (Kto postráži strážcov?) A hoci sa historický kontext výkladu tejto otázky viaže skôr na spochybňovanie strážcov ako nositeľov moci,¹ od vzniku komiksu o strážcoch (*Watchman*) a verzie otázky *Who watches the watchmen?* sa môžeme ďalej analogicky pýtať napr. aj „Kto ochráni ochrancov?“ „Kto odfoťí fotografa?“ „Kto urobí zápis do kroniky kronikárovi?“ Alebo aj „Kto ocení bibliografa?“ Odpovedáme si, že sme tu práve na to, aby sme tak urobili. Takmer dvadsať rokov je Júlia Behýlová súčasťou našej komunity, dôverne pozná naše publikačné položky, ba čo viac aj citácie, ich kontext a vyznenie, teda to, čo neeviduje žiadny scientometrický citačný systém. Dá sa povedať, že je skrytým dôverníkom a nenápadným kronikárom nás všetkých. V priebehu rokov sa však stala aj aktívnou riešiteľkou projektov, prispievateľkou do rôznych databáz, výkonnou redaktorkou nášho časopisu a editorkou anglických abstraktov článkov. Svojou ochotou a vládnu povahou sa mnohým stala priateľkou a vzácnou kolegyňou. Svojou dôslednosťou, precíznosťou a trepezivosťou vo vzťahu k spracúvaným dátam sa J. Behýlová zaradila k tým, bez ktorých sme sa nezaobišli a ktorých stále potrebujeme. V projektoch, v časopise, na chodbe Jazykovedného ústavu, v pracovni č. 10...

V rámci stručného odborného curriculum vitae možno spomenúť, že Mgr. Júlia Behýlová je rodáčka z Leopoldova, vyštudovala Gymnázium v Hlohovci a Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave (odbor vedecké informácie a knihovníctvo – anglický jazyk). V rokoch 1979 – 1995 pracovala vo vydavateľstve *Mladé letá* v propagačnej, neskôr náučnej redakcii. V rokoch 1996 – 2003 pôsobila ako redaktorka *Media klubu* vo vydavateľstve *Ikar*, v rokoch 2004 – 2006 v zahraničnom oddelení Slovenskej lekárskej komory a v redakcii časopisu *Konzílium*. Od roku 2006 pracuje v Jazykovednom ústave L. Štúra SAV ako bibliografka a od roku 2017 je výkonnou redaktorkou časopisu *Slovenská reč*. Je tiež členkou Komisie lingvistickej bibliografie pri Medzinárodnom komitáte slavistov.

Najvýraznejší je jubilatkin vklad v oblasti bibliografie. Ladislav Dvonč, *guru* slovenskej lingvistickej bibliografie, zanechal po sebe košaté dielo pozostávajúce z nepreberného množstva čiastkových, zväčša personálnych súpisov, no najmä zo štyroch zväzkov komplexných bibliografických súpisov prác slovenských slovakistov a slavistov z rokov 1925 – 1975 (Dvonč 1987), 1976 – 1985 (Dvonč 1997), 1986 – 1995 (Dvonč 1998) a 1996 – 2000 (Dvonč 2003). Po smrti L. Dvonča (v roku 2003) na jeho bibliografické aktivity nadviazala práve Júlia Behýlová, ktorá sa podieľala, resp. spolupodieľala na ďalších bibliografických súpisoch, a to z rokov 2001 – 2005 (Behýlová

¹ V zmysle kto zaručí nestrannosť a nezištnosť vládcov, strážcov vo vzťahu k tým, ktorým vládnu alebo ktorých strážia atď.

– Smetanová 2009), 2006 – 2010 (Behýlová 2014), 2011 – 2015 (Behýlová 2018a) a 2016 – 2020 (Behýlová 2023; tento posledný vyšiel výlučne elektronicky a je k dispozícii v online priestore^[1]). K dnešnému dňu má tak slovenská slovakistika a slavistika k dispozícii imponujúci a vsukutku ojedinelý bibliografický súpis v podobe ôsmich zväzkov, zachytávajúci lingvistickú produkciu v časovom rámci takmer celého jedného storočia (1925 – 2020). Polovica z nich je pritom výsledkom sústredenej práce našej jubilatky. Všetky zväzky sú dostupné online na jednom mieste na webstránke Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV.^[2]

Výpočtom kompendií sa však činnosť J. Behýlovej v tejto oblasti nevyčerpáva. Je tu ešte vyše desiatka personálnych bibliografických súpisov v časopisoch a jubilejných zborníkoch (ide napríklad o súpisy prác J. Bosáka, Ľ. Ďuroviča, K. Buzássyovej, S. Ondrejoviča a niektorých ďalších). Práca J. Behýlovej sa neobmedzuje len na súpisy položiek. Dlhodobo a systematicky pripravuje príspevky v rubrike Zapisník bibliografa, ktorá sa na stránkach časopisu Slovenská reč objavovala v rokoch 2011 – 2019. Išlo o krátke anotácie novovydaných slovakistických knižných publikácií. Tento žáner redakcia po roku 2021 preniesla do online prostredia^[3] a starostlivosťou jubilatky sa počet anotácií naďalej rozrastá. Elektronický priestor poskytuje ideálne možnosti na vytváranie bibliografickej databázy pre novšiu a najnovšiu slovakistickú vedeckú produkciu v celoslovenskom rámci. Na stránke si záujemca o aktuálne dianie v slovenskej jazykovednej spisbe môže nájsť chronologicky radené tituly prezentované verbálne (prostredníctvom anotácie) a zároveň ikonicky (prostredníctvom obálky). Nateraz sú zverejnené anotácie publikácií od roku 2018, no postupne bude pokryté aj staršie obdobie.

Časopis Slovenská reč na svojom webovom sídle ponúka aj svoju kompletnú bibliografiu^[4] ako databázu, v ktorej návštevník môže vyhľadávať položky podľa akéhokoľvek bežného bibliografického údajov (podľa mena autora, názvu diela, roku publikovania alebo slova z titulu diela). Za podklady k novším položkám do tejto databázy (konkrétne z rokov 2003 – 2023) vďačíme taktiež J. Behýlovej.

Jubilantka je aktívna aj ako editorka. Spolu so S. Ondrejovičom na vydanie pripravila jednak zborník venovaný Ľ. Ďurovičovi (Ondrejovič – Behýlová 2016), jednak samostatnú knižnú prácu z pera Ľ. Ďuroviča s názvom *Predhistória spisovnej slovenčiny* (Ondrejovič – Behýlová 2018). Nateraz najväčšej editorskej výzve jubilatka čelila (a stále čelí) pri príprave súborného diela jednej z najikonickejších postáv v dejinách slovenskej lingvistiky, ktorou je Ľudovít Novák. Jej starostlivosťou zatiaľ vyšli štyri z plánovaných piatich zväzkov. Prvý diel (roky 1929 – 1934) pripravila v spolupráci so S. Ondrejovičom a J. Sabolom (2019). Ďalšie tri diely (roky 1935, 1936 – 1967, 1968 – 1980) sú už výsledkom jej samostatnej editorskej práce (Behýlová 2022a, 2022b, 2024). Znalci Novákovho diela vedia, že sa môžeme tešiť ešte na posledný, piaty zväzok.

Jubilantkina všestrannosť sa prejavila aj v účasti vo viacerých domácich jazykovedných projektoch (napr. Jazyková situácia a jazyková politika na Slovensku v európskom kontexte, Jazyková norma a jej kodifikácia, Diskriminačná instrumentalizácia jazyka). Jej práca úzko súvisí s citačnými konvenciami, s otázkami noriem, preto sa najlepšie premietla do článkov ako *Bibliografía verus jazyková norma* (2017) alebo *Slovenská bibliografía, jazykovedná bibliografía* (2018b). J. Behýlová sa výborne prezentovala aj v projektoch medziakademickej spolupráce, konkrétne v sérii projektov spolupráce s Inštitútom slavistiky Poľskej akadémie vied vo Varšave (Globalizačné a domestikizačné procesy v slovanských jazykoch na začiatku 21. storočia, Nové kvality a nové hodnoty v súčasných slovanských jazykoch, Jazykovedná reflexia hodnôt „novej normality“ v súčasných slovanských jazykoch). Vďaka jubilantke sa poľská bibliografická interaktívna databáza slavistickej informácie s názvom iSibylaw^[5] rozrástla o desiatky položiek slovenskej jazykovednej spisby, ktorá je tak v európskom priestore viditeľnejšia. A je to práve tichá a vytrvalá prítomnosť, ktorou táto strážkyňa našich dát zviditeľňuje naše snahy, jej výsledky a ohlasy. Nemyslel na ňu Michal Horáček, keď do albumu *Strážce plamene* písal slová k skladbe *Vidoucí, ale neviděná*?^[6]

...Vidoucí, ale neviděná,
jak superšpion v románech,
sledují orkán v stéblech sena.
...Slyšící, ale neslyšená
jak inspicient za scénou,
mám z první ruky všechna jména
i se závratnou ozvěnou.

V mene časopisu *Slovenská reč* by sme chceli jubilantke poďakovať za jej doterajšiu snahu a operatívnosť, s akou pomáha pripravovať každé jeho číslo, a za trepezlivosť a precíznosť, s akou sleduje a zaznamenáva slovakistickú publikačnú činnosť, ten orkán v stebľach sena. Želáme jubilantke dostatok zdravia, optimizmu a životnej sily do ďalšej práce, ďalšieho sledovania, stráženia, ale aj do vzájomného videnia, stretávania, rozprávania a všetkého, čo pomáha zviditeľňovať neviditeľných, počúvať tichých a strážiť strážcov.

Sto lat!

Literatúra

- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2013): Súpis jazykovednej slavistickej literatúry za roky 2008 – 2012 (výber). In: *Prehľad publikácií z jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie za roky 2008 – 2012 (výber)*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 6 – 118.
- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2014): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografía slovenských slovakistov a slavistov. 2006 – 2010*. Bratislava: Veda.

- BEHÝLOVÁ, J. (2017): Bibliografia verzus jazyková norma. In: Chocholová, B. – Molnár Satinská, L. – Múcsková, G. (eds.): *Jazyk a jazykoveda v pohybe II. Na počesť Slavomíra Ondrejoviča*. Bratislava: Veda, 252 – 258.
- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2018a): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov. 2011 – 2015*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV.
- BEHÝLOVÁ, J. (2018b): Slovenská bibliografia, jazykovedná bibliografia = Slovak bibliography, linguistic bibliography. In: Kowalski, P. (ed.): *Z zagadnień informacji naukowej, terminoznawstwa i językoznawstwa*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 55 – 62.
- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2022a): *Novák, Ludovít: Súborné dielo. II. diel (1935)*. Bratislava: Veda.
- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2022b): *Novák, Ludovít: Súborné dielo. III. diel (1936 – 1967)*. Bratislava: Veda.
- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2023): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (2016 – 2020) [Slovak linguists. Complete personal bibliography of Slovak slovakists and slavists (2016 – 2020)]*. [Elektronický dokument]. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i. Dostupné na internete: https://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/2016-2020.pdf (cit. 15. 6. 2024).
- BEHÝLOVÁ, J. (ed.) (2024): *Novák, Ludovít: Súborné dielo. IV. diel (1968 – 1980)*. Bratislava: Veda.
- BEHÝLOVÁ, J. – ONDREJOVIČ, S. – SABOL, J. (eds.) (2019): *Novák, Ludovít: Súborné dielo. I. diel (1929 – 1934)*. Bratislava: Veda.
- BEHÝLOVÁ, J. – SMETANOVÁ, Y. (eds.) (2009): Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov. 2001 – 2005. Bratislava: Veda.
- DVONČ, L. (ed.) (1987): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov. 1925 – 1975*. Martin: Matica slovenská.
- DVONČ, L. (ed.) (1997): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov. 1976 – 1985*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV.
- DVONČ, L. (ed.) (1998): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov. 1986 – 1995*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV.
- DVONČ, L. (ed.) (2003): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov. 1996 – 2000*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV.
- ONDREJOVIČ, S. (2004): Jubilant Vladimír Benko. In: *Slovenská reč*, 69/3, 188 – 189.
- ONDREJOVIČ, S. – BEHÝLOVÁ, J. (eds.) (2016): *Fenomén Ďurovič. Philologica, LXXV*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- ONDREJOVIČ, S. – BEHÝLOVÁ, J. (eds.) (2018): *Ďurovič, Lubomír: Predhistória spisovnej slovenčiny*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV.

Internetové zdroje

- [¹] https://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/2016-2020.pdf (cit. 3. 6. 2024).
- [²] https://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/ (cit. 3. 6. 2024).
- [³] https://www.juls.savba.sk/sr_bibliograficky_zapisnik.html (cit. 3. 6. 2024).
- [⁴] https://www.juls.savba.sk/sr_bibliografia.html (cit. 3. 6. 2024).
- [⁵] <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl> (cit. 5. 6. 2024).
- [⁶] <https://www.youtube.com/watch?v=Wc4zb8Pcpis> (cit. 6. 6. 2024).

Martin Ološtiak

Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.

Ul. 17. novembra 1, 080 78 Prešov – Panská 26, 811 01 Bratislava

E-mail: martin.olostiak@unipo.sk

ORCID 0000-0003-1239-7810

Jana Wachtarczyková

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.

Panská 26, 811 01 Bratislava

E-mail: jana.wachtarczykova@juls.savba.sk